

Een ernstige ziekte heeft in zekere zin ook zo zijn voordelen, heeft beeldend kunstenaar Margreet Hajee (51) gemerkt: "Alleen de echt belangrijke vragen blijven over."

'Als je het leven onbevangen bekijkt, kun je veel ontdekken'

In *Onbeperkt houdbaar*, het boek bij uw laatste expositie, schrijft u: 'Het lijkt gek om te zeggen dat ik blij ben dat ik kanker heb gehad, maar ergens voelt het wel zo.'

Margreet: "Ja. Je kunt kijken naar wat zo'n ziekte je kost. Maar zo zit ik niet in elkaar. Ik kijk naar wat het me oplevert. Een mooie tentoonstelling en, veel belangrijker: veel meer rust. Vroeger fietste ik naar mijn atelier, en dan was ik al bezig met wat ik die dag allemaal moest doen. Nu kijk ik om me heen. Ik zie mooie dingen. Geniet van het leven. Ik ben niet bezig met de vraag wat ik moet, maar hoe ik dat gevoel van het genieten van het leven vast kan houden."

Hoe was het leven vóór de kanker?

"Ik was een hardwerkende kunstenaar. Ik maak vrij werk, maar ook werk in opdracht van bijvoorbeeld scholen en verzorgingshuizen. Ik maak grote objecten van klei, die vaak buiten staan. Het was altijd: veel, vaak, groot, fysiek. Dan kwam hier een vrachtwagen met vier ton klei. Dat laadden we uit en dan ging ik uitbundig aan de slag. Beelden van veertig kilo, en die sjouwde ik dan allemaal de ovens in."

En toen opeens: ziek.

"In juli 2008 hoorde ik dat ik darmkanker had. Tot die tijd ging kunst mij vooral om de handeling. Mooie dingen maken, zonder dat het ergens over hoefde te gaan. Het vreemde was: ik ging opeens dingen maken die ik zelf niet begreep. Ik maakte billen met anussen. Waarom maak ik dit, dacht ik. Ik heb helemaal niks met een anus. Een paar maanden later hoorde ik dat ik darmkanker had. Dus ergens zal ik het gevoeld hebben. In diezelfde periode werkte ik met barbiepoppen, naar aanleiding van de documentaire *Beperkt houdbaar*, over de maakbaarheid van het menselijk lichaam. Dat kreeg voor mij een enorme extra lading toen ik hoorde dat ik ziek was. Toen begreep ik het. Ik dacht: waarom ben ik bezig met lichamelijke perfectie, terwijl mijn lichaam ziek is en ik straks misschien met een kaal hoofd rondloop?"

U voelt nu de noodzaak om met uw kunst tegen oppervlakkigheid te protesteren?

"Nou, ja, dat is misschien een beetje zwaar gesteld. Maar ja: het gaat mij nu meer om de inhoud. Ik heb barbies in bakken gestekt, ▶

KLEIKUNST

Margreet Hajee (6 december 1958) is afgestudeerd aan de Kunstacademie in Kampen. Sinds 1988 is ze fulltime beeldend kunstenaar. Ze maakt beelden van klei, maar noemt zichzelf geen keramist – 'want dan denken mensen aan potten en schalen'. Ze woont en werkt in Deventer. Volgende project? "Dat weet ik nog niet precies, maar ik hoop op een tentoonstelling in keramiek-museum De Princessehof in Leeuwarden."

www.margreethajee.nl

zoals je plantjes stekt. Ik heb een heel leger van barbies gemaakt in allerlei rare posities. Het is vervreemdend als je daar tussen loopt. Je vraagt je als toeschouwer af: wat gebeurt hier? Daar gaat het mij om, dat mensen zich een vraag stellen over het leven."

U wilt toeschouwers confronteren?

"Ja, maar vooral niet op een zware, ernstige, confronterende manier. Zo zit het leven niet in elkaar. Ik wil het luchtig en grappig brengen, en ik wil dat er voortaan meer te zien is dan alleen maar mooie beelden. Als mensen ernaar kijken, hoop ik dat ze zichzelf vragen stellen."

Welke vragen?

"Dat zal voor iedereen anders zijn, maar ik hoop dat het iets oproept. Toen ik in het ziekenhuis lag, een bestraling in combinatie met chemo, en een operatie voor de boeg had, realiseerde ik me: ik heb geen idee hoe lang dit gaat duren. Geen idee wat er in de toekomst ligt. Ik kan eigenlijk helemaal niks plannen. Het enige dat telde was de vraag: hoe ga ik vandaag leven? Dat gaf een enorme rust. Me zorgen maken over de toekomst had geen enkele zin. Ik had, ondanks die ziekte, veel positieve ervaringen die... nieuw voor me waren. Ik hield niks, dat was lekker rustig. Er werd voor me gezorgd. Mensen hielden mijn hand vast. Dingen waar ik voor die tijd te weinig aandacht voor had gehad. Maar de belangrijkste les die ik heb geleerd, is dat ik mezelf steeds weer de vraag moet stellen: wat wil ik nu eigenlijk? Wat is nu echt belangrijk? Alleen de echt belangrijke vragen blijven over. Dan doe je de dingen die je graag wilt doen, niet dingen die je móet doen."

Maar zo'n ziekte, zo'n operatie, dat lijkt me een probleem dat je moet verwerken.

"Verwerken? Nee, dat geloof ik niet. Het is emotioneel, maar dat vind ik niet verkeerd

'De tumor had een prachtige vorm en mooie kleuren, als een kleurige anemoon'

of vervelend. Ik had kanker, ja. Maar ik ben geopereerd. Het ziet er naar uit dat ik nu geen kanker meer heb. Dat was het dus. Ik leef in het nu, vandaag. Mijn leven moet niet in het teken staan van kanker, want het is er niet meer. Of ik kan me zorgen maken over de toekomst, maar ook de toekomst is er niet. Nog niet althans."

Dat is ontvullend.

"Het idee dat het je leven radicaal verandert, is niet per se waar. De wereld verandert niet, veel in het leven blijft hetzelfde. Ik dacht: kanker is afschuwelijk. En het heeft zijn afschuwelijke kant, daar moet je eerlijk over zijn. Maar het kan dus ook nieuwe inzichten geven. Tijdens het darmonderzoek heb ik meegekeken. De tumor had een prachtige vorm en mooie kleuren, als een kleurige anemoon. Ik zei: wat een mooi ding. Dat had de internist nog nooit gehoord. Ik heb de dvd met mijn darmonderzoek thuis."

Een dvd met uw darmonderzoek, is dat niet een beetje...

"Gek? Omdat je weet dat het een darm is, is het gek. Maar als je dat niet weet, als het je lukt onbevooroordeeld ernaar te kijken, kan het ook iets moois zijn. Dat geldt voor het hele leven: als je kijkt zonder vooroordeel, ontdek je allemaal nieuwe dingen. Als je het leven onbevangen bekijkt, als je jezelf onbevragen vragen over het leven durft te stellen, dan kan je een hoop dingen ontdekken. Als je alles vooraf invult, mis je veel. Dan sluit je veel mogelijkheden uit." ■

'Mijn leven moet niet in het teken staan van kanker, want het is er niet meer'